

Združenje vojaških gornikov Slovenije

in

Večnacionalni center odličnosti za gorsko bojevanje Slovenske vojske

SIMPOZIJ RUDOLF BADJURA

Bilten simpozija

Poljče, 13. marec 2014

PROGRAM SIMPOZIJA

09.00 - 09.30 - **Otvoritev**

09.30 - 09.45 - dr. Borut BATAGELJ: **POSKUS BIOGRAFSKEGA ORISA OSEBNOSTI
RUDOLFA BADIJURE**

09.45 - 10.00 - maj. mag. Zvezdan MARKOVIČ: **VOJSKI DRŽAVE SHS IN
KRALJEVINE SHS TER NADPOROČNIK RUDOLF BADIJURA**

10.00 - 10.15 - VVU dr. Blaž TORKAR: **VOJAŠKA KARIERA RUDOLFA
BADIJURE**

10.15 - 10.45 - **Odmor**

10.45 - 11.00 – dr. Peter MIKŠA: **RUDOLF BADIJURA – DRENOVEC, GORNIK IN
TURNI SMUČAR**

11.00 - 11.15 – dipl. ing. arh. Aleš GUČEK: **PO SMUČINI SPOZNAŠ KRMARJA**

11.15 - 11.30 – leks. spec. Ljudmila BOKAL: **RUDOLF BADIJURA – ZAČETNIK
SLOVENSKE SMUČARSKE TERMINOLOGIJE**

11.30 - 11.45 - dr. Herman BERČIČ: **RUDOLF BADIJURA – PIONIR RAZVOJA
ŠPORTNEGATURIZMA**

11.45 - 12.00 - prof. Stane KOCUTAR: **DOMOLJUBJE V SLOVSTVU RUDOLFA
BADIJURE**

12.00 - 12.15 – prof. Matjaž GERŠIČ, dr. Blaž KOMAC: **GEOGRAFSKI OPUS
RUDOLFA BADIJURE**

12.15 - 13.00 - **Kosilo**

13.00 - 14.30 – **OKROGLA MIZA (sodelujejo vsi referenti)**

14.30 - 15.00 - **Zaključek**

dr. Borut Batagelj,
Zgodovinski arhiv Celje
batagelj@gmail.com

POSKUS BIOGRAFSKEGA ORISA OSEBNOSTI RUDOLFA BADIJURE

Rudolf Badjura, rojen v Litiji v letu 1881, je bil vsestranska osebnost, ki je vse svoje javno delo hotel zvezati s širšimi pomeni etike in nacionalnega vprašanja. Badjura je bil celo življenje nadvse dejaven na področju organiziranja turizma, kjer je svojo željo po aktivnostih v gorah in popotovanjih tudi združil v poklicu uradnika. Ob tem pa je za to področje želel in hotel storiti mnogo več, kot je bilo vezano na njegov uradniški dolgoletni poklic turističnega referenta. V zgodovino se je zapisal predvsem kot pisec številnih vodnikov po naših planinah, smuški organizator in pedagog, tvorec smučarskega in gorniškega izrazoslovja in organizator turizma. Omenjene tematike pa se je loteval vse prej kot le s stališča teorije, saj je deloval kot »polihistor«, ki je vse, o čemer je pisal, tudi praktično preizkusil, prehodil in poslušal ljudski glas. Njegovo delo je v veliki meri izhajalo iz afirmativne želje po emancipaciji slovenskega jezika in naroda. V smučanju je prvi spoznal ne le pomen za razvoj »narodnega« gospodarstva in zdravega človeka, temveč tudi sredstvo, ki nas Slovence kot narod lahko dvigne. V zgodovini smučanja (predvsem izročilu bloškega smučanja) je prepoznal naboj, ki preko izrazoslovja in gojenja smučanja kot množične oblike zimskega turizma pokaže nov slovenski karakter in ga oddalji od koncepta, da so Nemci tisti, ki so »kultivirali« pretežno slovensko poseljene dežele habsburške monarhije. V novem političnem in družbenem okviru stare Jugoslavije je s svojim delom nadaljeval, a je zaradi različnih konceptov razumevanja gorništv, smučanja in turizma zahajal tudi v konflikte, ki so ga od njegove pionirske vloge na področju zimske turistike oddaljili predvsem zato, ker je na smučanje, gorništv in zimski turizem gledal na način, ki ni šel več skupaj s specializacijo teh področij. Vsa ta tri področja, ki so bila še pred prvo vojno v povojih in jih je pionirsko obvladovalo nekaj posameznikov in organizacij, so se v novem kulturno-emancipacijskem okviru Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev hitro razbohotila in institucionalizirala, da jih Badjura, ki je vsa tri področja videl kot eno, ni več celostno obvladoval. V začetku dvajsetih let 20. stoletja je bil še zelo aktiven na področju organiziranja smučanja v okviru Jugoslovanske zimske športne zveze (leta 1925 iz nje užaljen izstopi), ukvarja se predvsem z organizacijo tečajev in uvajanjem smučanja v vojsko. Vseskozi pa je mnogo objavljajl in se ukvarjal s kartografijo. Izziv je v nadaljevanju kariere našel v pisanju vodnikov in še naprej – tudi v novih kulturno političnih okvirjih, ko se poprej slovenske dežele otresejo nemškega pritiska – gledal na jezik kot na temelj slovenske

samobitnosti. Marljivo, požrtvovalno in odrekanj polno delo na pisanju turističnih vodnikov je širil tudi na področje ljudske geografije in imenoslovja. Tudi na tem področju je naletel na kritike, a ga prizadevanja in vera, da dela prav in dobro, niso ustavili. Ocenjevalec njegovih del je ob izidu enega od del obžaloval, da mnogi niso pravilno dojeli njegovega plemenitega prizadevanja in zapisal, da Slovenci nikoli ne bomo zadovoljni s človekom, ki stori kaj več kot povprečnež. Povprečnež pa Badjura vsekakor ni bil. Badjura je bil vse do smrti zelo disciplinirana in delovna osebnost, za časa življenja je objavil okrog 30 knjig, mnogo gradiva pa je ostalo še »v predalu«. Umrl je v Ljubljani leta 1963.

mag. Zvezdan Marković
Vojaški muzej Slovenske vojske
zvezdan.markovic@gmail.com

VOJSKI DRŽAVE SHS IN KRALJEVINE SHS TER NADPOROČNIK RUDOLF BADJURA

Prva svetovna vojna je Slovincem pustila izjemno hude posledice. Številni mladi fantje so padli na frontah, vojna, z vso svojo surovostjo, je divjala na zahodnem delu slovenskega ozemlja ob reki Soči, notranjost pa je imela pomembno vlogo zaledja. Maja 1918 so bili Slovenci prisotni v večjem ali manjšem številu kar v 50 polkih avstro-ogrske vojske. Slovenske vojaške in civilne oblasti so takoj po prvi svetovni vojni ocenile, da se je svetovne vojne udeležilo vsaj 150.000 mož s slovenskega ozemlja. Da je z avstro-ogrsko vojsko na frontah nekaj hudo narobe, je v drugi polovici leta 1918 kazalo vedno več znamenj. Vendar slovensko vojaštvo vse do usodnih dni konec oktobra 1918 ni imelo, niti ni moglo imeti vpliva na postopno oblikovanje novih slovenskih oblastnih organov, le z vojaškimi upori je lahko pokazalo svoje nezadovoljstvo z obstoječim stanjem in nadaljevanjem vojne.

Slovensko vojaštvo je odločilno vlogo pri prevzemu oblasti odigralo v Ljubljani. Z Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov je posledično nastala tudi potreba po vzpostavitvi tudi njene oborožene sile. 29. oktobra 1918 je bila v Ljubljani velika manifestacija, na kateri je bila razglašena Država Slovencev, Hrvatov in Srbov. Zbralo se je okoli 30.000 ljudi, med njimi je bilo približno, po dr. Rostoharju, 100 oficirjev in 500 vojakov. V njihovem imenu je poročnik dr. Mihajlo Rostohar s sabljo v roki odpovedal prisego habsburškemu cesarju in obljubil zvestobo novi državi. Slavnostni govornik je bil Ivan Hribar. To je bil prelomni trenutek, s katerim je bila leta 1918 rojena slovenska državnost. Že naslednji dan zjutraj, 30.

oktobra 1918, je ljubljanski general Rudolf Uherek ukazal poklicati k sebi na raport 15 ali 18 slovenskih oficirjev, ki so sodelovali na proslavi. Prvi na krilu je stal nadporočnik Rudolf Badjura, ki mu je dejal, da so zanj merodajni le odloki Narodnega vijeća v Zagrebu. Država SHS je obstajala od 29. oktobra do 1. decembra 1918, ko se je s Kraljevino Srbijo združila v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Mednarodno ni bila priznana, je pa izpolnjevala vse zahteve mednarodnega prava za nastanek države. Vrhovna oblast v Državi SHS je bilo Narodno vijeće s sedežem v Zagrebu, njegov predsednik je bil dr. Anton Korošec. V zadnjih dneh oktobra so Slovenci v Ljubljani prevzeli civilno in vojaško oblast. Ob razpadu Avstro-Ogrske in nastanku Države SHS in Nemške Avstrije med državama ni bila določena meja ali razmejitvena črta. Predvsem obmejne kraje sta si lastili obe državi. Narodna vlada v Ljubljani meji ni namenjala dovolj pozornosti. Menili so, da bomo Slovenci na mirovni konferenci brez težav dosegli ugodno postavitve meje. Prav tako ni bila določena meja na zahodu s Kraljevino Italijo.

V Ljubljani je 31. oktobra 1918 začela delovati Narodna vlada SHS za Slovenijo. V njej je oddelek za narodno obrambo vodil dr. Lovro Pogačnik kot poverjenik za narodno obrambo. Istega dne je bil v Zagrebu sprejet sklep o ustanovitvi II. vojnega okrožja v Ljubljani in o imenovanju podmaršala (divizijski general) Nikole Ištvanovića za njegovega poveljnika. S tem je slovenska vojska dobila formalni naziv, ki ji je ostal do začetka februarja 1919. Dokumenti poveljstva II. vojnega okrožja so bili pisani v slovenščini.

Država Slovencev, Hrvatov in Srbov se je 1. decembra 1918 združila s Kraljevino Srbijo v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. To je posledično zahtevalo tudi združevanje oboroženih sil obeh držav v enotno oboroženo silo. V vojaškem pogledu so državno ozemlje razdelili na 6 armadnih in 16 divizijskih oblasti ali območij. Ta delitev je bila v veljavi v vojni in miru. Divizijske oblasti ali območja so delili na vojaška okrožja in ta na vojaške sreze. Za Slovence je oblikovanje nove oborožene sile prineslo številne spremembe glede na sistem, ki so ga poznali v Avstro-Ogrski in nato v Državi SHS. Za nas je še posebej zanimiva Dravska divizijska oblast, ki je bila eno od vojaških območij v Jugoslaviji med obema vojnama ter je zajemala celotno slovensko ozemlje pod Kraljevino SHS / Jugoslavijo. Osnovali so jo 1. februarja 1919. Tega dne je začelo delovati v Ljubljani njeno poveljstvo. Slovenski javnosti je bilo prvič sporočeno šele 2. februarja 1919, da je ukaz o njeni ustanovitvi izdal kralj že 22. decembra 1918. Sporočeno je bilo, da je kralj imenoval za poveljnika generala Krsto Smiljanića in da ta prevzema s 1. februarjem poveljstvo nad vsemi poveljstvi, četami in zavodi na ozemlju divizije, ter da s tem preneha delovati poveljstvo II. vojnega okrožja. Sporočilo ni niti z besedo pojasnilo, kaj bo pomenila ustanovitev nove divizijske oblasti za

slovensko vojsko. Poveljstva vojnih okrožij so bila v Ljubljani, Celju in Mariboru, operativne enote pa so bile še v Ribnici in Škofji Loki. V njeni sestavi so bili poveljstvo 7. armade, Triglavska divizija, Dravska divizija in Triglavski planinski odred.

dr. Blaž Torkar
Vojaški muzej Slovenske vojske
blaz.torkar@mors.si

VOJAŠKA KARIERA RUDOLFA BADIJURE

Rudolf Badijura je slovenski javnosti poznan predvsem kot alpinist, smučar, pisec izletniških in smučarskih priročnikov, medtem ko o Badijuri kot vojaškem častniku vemo bolj malo. V vojaški evidenci Ministrstva vojske in mornarice Kraljevine Jugoslavije, ki se nahaja v Vojaškem arhivu Srbije, je podan pregled Badijurine vojaške kariere vključno z njegovimi osebnostnimi lastnostmi. Vojaško kariero je začel v Ljubljani, in sicer na enoletni častniški šoli (prostovoljska šola) 27. pehotnega polka avstro-ogrske vojske v letih 1904 in 1905. Med prvo svetovno vojno je kot pehotni poročnik in nadporočnik avstro-ogrske vojske leta 1917 končal dvomesečni alpski tečaj na Wiesbachhornu (Moserboden). Po podatkih vojaške evidence je bil Badijura v letih 1916/1917 smučarski komandant, drugih informacij o njegovem medvojnem delovanju pa nam vir ne podaja. Po koncu vojne je sodeloval pri vojaškem prevratu v Ljubljani, saj je kot častnik novonastale Države Slovencev, Hrvatov in Srbov zagotavljal red in mir v Ljubljani ter kasneje bil poveljnik alpske čete v bojih za severno mejo. V bojih pri Področci je bil tudi zajet, vendar je uspel pobegniti in se vrniti k svoji četi. Zanimive so tudi ocene vojaške evidence, ki podajajo Badijurine osebnostne lastnosti v času bojev za severno mejo, ko je poveljeval alpski četi. Označen je kot zdrav, sposoben vojak, dober alpinist, do starejših pozoren, do mlajši strog ter pravičen in discipliniran. Tudi v spominih borcev za severno mejo, ki se nahajajo v zapuščini Lojzeta Udeta v Arhivu Republike Slovenije, je Badijura označen kot dober hribolazec, znani planinec, pisatelj za gore in narodno zaveden slovenski častnik. Po končanih bojih za severno mejo in koroškem plebiscitu aprila 1920 je kot častnik rezervist preko vojaških vaj občasno deloval v vojski Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma v Kraljevini Jugoslaviji. Za uspešno vojaško kariero je bil leta 1925 odlikovan z redom Svetega Save.

dr. Peter Mikša
Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
peter.miksa@gmail.com

RUDOLF BADJURA – DRENOVEC, GORNIK IN TURNI SMUČAR

V začetku 20. stoletja so bile poti na naše glavne gorske vrhove utrjene, markirane in zavarovane, po njih so turisti lahko nato zlagoma hodili, ob poteh pa so bile zgrajene koče in zavetišča. Vse to je postopno prineslo večjo množičnost in tudi varnost, in posledično zmanjšalo zanimanje za gorske vodnike. Alpinizem, ki je bil pri nas tedaj domena redkih posameznikov, ki so v večini kot vodeni s strani gorskih vodnikov pristopali na vrhove, je postajal vse bolj plezanje gorskih grebenov in tudi gorskih sten. Pri nas se je tedaj pojavila prva skupina plezalcev, poimenovana Dren.

Drenovci so bili družba mladih izobražencev iz Ljubljane, skupina, ki ni bila nikoli uradno organizirana, temveč je bila zasnovana kot prijateljska družba. Skupino sta zasnovala predvsem Bogumil Brinšek in Rudolf Badjura, ki sta se začela družiti leta 1906, leta 1908 pa sta okrog sebe že zbrala mlade prijatelje. Poleg Brinška in Badjura so bili drenovci še brata Pavel in Josip (Jože) Kunaver, Ivan Tavčar, Josip Cerk, Ivan Michler, Ivan Kovač, Albin Hrovatin, Stanko Ribnikar in drugi; družbo je sestavljalo približno 14 članov.

Glavna vodila drenovstva so bila: plezanje brez gorskih vodnikov, pristopanje na vrhove gora pozimi in iskanje novih smeri v naših stenah – »osvajanje« slovenskih gorskih sten pred nemškimi alpinisti, s čimer so skušali preprečiti ponemčevanje slovenskih gora.

Drenovci, predvsem Rudolf Badjura, so prispevali tudi k razvoju sodobnega slovenskega smučanja. Med leti 1907 in 1910 so drenovci za gorske vzpone še vedno uporabljali preprosto planinsko opremo, tako poletno kot zimsko, leta 1910 pa so hojo s krpljami nadomestile smuči. Leto 1910 predstavlja mejnik v tradiciji visokogorskega turnega smučanja, saj je takrat Rudolf Badjura svoje somišljenike in sočlane navdušil za nakup t. i. Zdarskyjevih smuči z eno palico in postal smučarski vaditelj drenovcev.

u.d.i.a. Aleš Guček
Združenje vojaških gornikov Slovenije in
Zbor učiteljev in trenerjev smučanja Slovenije
ales.gucek@telemach.net

PO SMUČINI SPOZNAŠ KRMARJA

Rudolf Badjura je trdil, da je smučina tista, po kateri je spoznati, kako izkušen je smučar, krmar, kot mu je rekel.

Slovenci smo alpsko tehniko spoznavali od samih začetkov po Mathiasu Zdarskem (1896) in Georgu Bilgeriju (1910). Slovenski mladeniči, predvsem iz Gorenjske in Ljubljane, so služili vojaški rok v avstro-ogrski vojski. Večino so vključili v smučarske enote, ker so bili vajeni zimskih pogojev. Tam so se naučili osnov tehnike smučanja.

Rudolf Badjura je prav tako okusil vojaško vadbo na smučeh in tehniko smučanja strnil v knjigi Smučar, ki je izšla leta 1924, prvi smučarski priročnik (knjiga) v slovenščini. Avtor se je oprl na Mathiasa Zdarskega in predvsem na poročnika Georga Bilgerija, ki sta napisala številne dopolnjene izdaje knjig o alpski tehniki. Medtem ko je Zdarsky zagovarjal le alpsko (plužno tehniko) in uporabo zgolj enega kolca, je bil Bilgeri navdušen nad nordijsko-alpinsko tehniko, kombinacijo na primernem terenu telemarka in na bolj strmih pobočjih alpsko plužno tehniko ter uporabo sestavljivega kolca, ki ga je bilo moč razstaviti na dve smučarski palici. Nordijsko-alpiska tehnika je bila pri srcu Badjuri, ker jo je okusil na vojaških tečajih pred 1. svetovno vojno.

Badjura je v svoji knjigi temeljito obdelal smučarsko opremo, smučarske maže, vrste snega, oprema za turno smučanje itd. Posebno pozornost je posvetil smučarskemu življenju in disciplini, da bi usmerjal smučarje, da ne bi počeli nekaj, kar ne bilo všečno tistim, ki so gledali smučarje kot nebodigatreba. Pomemben delež je smučarska terminologija.

Badjura je šolo smučanja razdelil *na osnovne vaje z osnovami položaja smučarja*, hoje in teka po ravnem svetu, obrati na mestu, smukom naravnost, drsalnem koraku in premagovanje plotov, vzponske korake, kako padati in vstajati in *umetno smučanje z bolj zahtevnimi smučarskimi storitvami*: pluženje, plužni zavoj in lok, kristianija, telemark, *vijuge* (navezovanje zavojev, terenski skok in skoki na manjši naravni skakalnici). Avtor ni mogel mimo vleke na smučeh s konjem (norv.: skikjøring, tudi skjøring, izg. pribl. šjöring). Opisi ne zadevajo le natančnih opisov končne oblike smučarske prvine, temveč še številne pomožne vaje, ki pomagajo učencu, da postopno od prvega poskusa lažje preko vedno zahtevnejših vaj doseže izvedbo, na primer zavoja.

Vse vaje in končne like je bilo treba izvajati na eno in drugo stran, levo in desno, kar je Badjura zelo natančno opisal. Naslovnico knjige in skice je prispeval J. Vokač iz Maribora, fotografije so odstopili Bogo Brinšek, Ivan Tavčar, Jože Kunaver in Janko Ravnik.

Prišel je čas, ko je sicer naprednega pišočega smučarja pregazilčas. Temu se ni izognil niti Badjura, ki je po letu 1924 še vedno vztrajal pri pionirskih osnovah nordijske-alpinske tehnike. Hannes Schneider iz St. Antona na Arlbergu je že naredil korak naprej s tako imenovano arlberško tehniko alpskega smučanja. Smučar se je gibal med razbremenitvijo in obremenitvijo gor-dol, osnovni položaj smučarja je bil v srednji preži z upognjenimi koleni (orig.: Hocke), kar je iz plužne tehnike vodilo že v paralelne in škarjaste zavoje.

leks. spec. Ljudmila Bokal
ZRC SAZU
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
milka.bokal@gmail.com

RUDOLF BADJURA – ZAČETNIK SLOVENSKE SMUČARSKE TERMINOLOGIJE

S povečanjem zanimanja za gorski svet in odkritjem zime kot mogočega letnega časa za preživljanje v naravi je mogoče navezati tudi Badjurovo prizadevanje za obuditev priljubljenosti smučanja. S svojim občutkom narodne zavednosti je uveljavljanje smučanja povezal z domačo besedo, z izvornim slovenskim izrazjem.

Badjurovo prizadevanje za uveljavitev slovenske smučarske terminologije seže v leto 1920, ko je v nekaj številkah v tedniku Sport objavljajal smuško izrazje, ki ga je leta 1921 izdal v samostojni knjižici z naslovom Smuška terminologija (1921). Druga izdaja je izšla v samozaložbi leta 1931. Njegovo popolno obvladanje smučarstva kaže tudi delo z naslovom Smučar iz leta 1924. Bloško starosvetno smučanje in besedje iz leta 1956 pa končuje njegov smučarski terminološki opus.

Badjurov jezikovni nazor temelji na sprejemanju domačega izrazja in odklanjanja nižje pogovornega, ki izvira iz nemščine. Njegov popis domačega smučarskega izrazja ne temelji samo na danes priznani metodi o izhajanju iz gradiva in rabe besed, ki je odločilna za njihovo objavo v zbirkah, pač pa je vire tudi dokumentiral. Prizadeval se je torej za uveljavljanje živega smučarskega izrazja, ki izvira in se potrjuje v narečjih.

Nova izdaja Smuške terminologije (1931) je poglobljena s sociološkimi dejstvi. Pomnožil je število obdelanih izrazov in jih sistematiziral v novih razdelkih. Badjura je izraze v obeh izdajah obdeloval v slovarskih sestavkih, pri čemer je opazno, da so v drugi izdaji

obsežnejši. Leta 1924 izdano delo z naslovom Smučar je dopolnilo jezikovna prizadevanja iz Smuške terminologije. Dodanih je šest »pokrajinskih« in 55 »tehničnih« slik oziroma skic. V skladu s tedanjo ozemeljsko državno celovitostjo je na koncu dodan »srbohrvatski tolmač«. Vsebina razkriva odklik od praktičnih jezikovnih napotkov, zato pa je toliko bolj v ospredju praktični vidik smučanja. Pozornost zbujejo izrazi *sweater* ob vzporednem *opršnik*, *plužni zavor* bi danes imenovali *plužni zavoj*. Izraz *kristijanija* se je takrat začel uveljavljati, saj se jezikovno distanco začuti v uvajalnih izrazih »tako zvani«. Prevzeto besedo *telemark* vzporeja z domačim opisnim izrazom *zavor s poklekom*.

V zadnjem Badjurovem delu o smučarski terminologiji, ki ima naslov Bloško starosvetno smučanje in besedje (1956), je opazno prizadevanje popularizirati bloško smučanje. Naznanja tudi neugodno dejstvo, da v naših muzejih ni niti enega primerka izvornih bloških smuč.

Badjura se je zavedal, da se lahko določeno izrazje uveljavi le z registriranimi zbirkami, kar se uresniči v slovarjih. To temeljno nalogo je vsestransko izpolnil. Posegel je na vsa področja smučarstva, od opreme do bolj splošnih področij, kot sta vreme in padavine, zato ga z vso upravičenostjo imamo za začetnika slovenske smučarske terminologije.

dr. Herman Berčič
Univerza v Ljubljani
Fakulteta za šport
herman.bercic@gmail.com

RUDOLF BADJURA – PIONIR RAZVOJA ŠPORTNEGA TURIZMA

Kratek uvod

Rudolf Badjura je bil velik ljubitelj in poznavalec planinskega in gorskega sveta, hkrati pa tudi izboren pisec pohodniške, planinske in gorniške literature ter začetnik snovanja turističnega slovstva. Zaradi njegovih številnih del in udejanjanja zamisli, da bi krajinske lepote Slovenije predstavil ne le lastnemu prebivalstvu, marveč mnogo širše, ga upravičeno štejemo za pionirja razvoja pohodniškega, planinskega in gorniškega turizma in posledično tudi športnega turizma. Navedeno izhaja tudi iz vsebinske analize sodobnih avtorjev, ki so obravnavali in opredelili športni turizem, ter pregleda Badjurovih del. Zaradi njegove izjemne ustvarjalnosti ga postavljamo ob bok pomembnim Slovencem, ki so bili posebej zaslužni za napredek in razvoj ter uveljavljanje Slovenije v širšem mednarodnem prostoru.

Začetki turističnih dejavnosti in športnega turizma

Po pregledu dostopnih virov, številnih zapisov in Badjurovih del lahko zapišemo, da med začetnike razvoja turističnih dejavnosti in športnega turizma, kot ga razumemo danes, lahko uvrstimo tudi Rudolfa Badjuro. Njegova vloga je pomembna tudi pri razvoju smučanja in zimsko-športnega turizma. V virih, ki govorijo o Rudolfu Badjuri, je kar nekaj zapisov namenjenih njegovemu delovanju prav na področju smučanja. To je tesno povezano s skupino Drenovcev, v kateri so bili Rudolf Badjura, Pavel Kunaver, Ivan Tavčar in Jože Kunaver (Jeločnik, 1969, str. 44). Posredno pa smučanje lahko povežemo tudi s pohodi na smučeh za premagovanje večjih razdalj in tudi večjih višinskih razlik. Pohodi oziroma pohodništvo na smučeh in smučanje samo pa nosijo v sebi kali zimsko-športnega turizma. Podobno lahko ugotovimo tudi za pohodništvo ter planinske in gorniške ture v ostalih letnih obdobjih.

Koreni pohodniškega in planinsko-gorniškega turizma

Na osnovi številnih pisnih virov in Badjurovih del lahko pridemo tudi do korenov razvoja pohodništva in planinskega ter gorniškega delovanja na slovenskih tleh, pa tudi do tovrstnega turizma. Zelo zanimivo je, kako so Drenovci, zlasti Rudolf Badjura, širili idejo o gibanju v naravi tudi v zimskem času. Še zlasti na smučeh. Številna predavanja, obogatena s fotografijami oz. prikazom naravnih lepot in danosti v takratnem času, še posebej gora, naj bi pri ljudeh vzbujala zanimanje za pohode v naravo tudi pozimi. Posebej naj bi spodbujali zanimanje prebivalcev mest, ki naj bi se iz pasivnih obiskovalcev prelevili v aktivne udeležence in ljubitelje narave ter se usmerili v turistične dejavnosti. Družčina okrog Rudolfa Badjure je pričela zavestno in sistematično širiti že navedeno idejo o aktivnem bivanju in življenju v naravi nasploh, še zlasti o pohodih in turah v vseh letnih časih. Pozimi pa naj bi obiskovali zasnežene planine in gore pa tudi vrhove.

Sodeč po opisu posameznih poti v različnih Badjurovih vodnikih je pohodništvo, tako kot ga razumemo danes, že dolgo prisotno v slovenskem prostoru. Ni dvoma, da Badjuri, ki je na svojstven način in z izostrenim čutom opisoval različne poti po vsej Sloveniji, tudi na tem ožjem izseku delovanja, lahko pripišemo vlogo pionirja. To pa so hkrati kali razvoja pohodniškega in tudi športnega turizma v Sloveniji. Enako velja tudi za opisovanje planinskih in gornjskih poti na nižje vrhove, v sredogorje in tudi v visokogorje. Tudi pri tem se kaže Badjurova pionirska vloga.

Rudolf Badjura in športni turizem skozi prizmo sedanjosti

Iz naslova prispevka izhaja postavljena teza, da Badjurova dejanja, njegova raziskovanja krajinskih lepot Slovenije in številna njegova dela lahko štejemo kot začetek razvoja turističnih dejavnosti in še posebej športnega turizma.

Za ugotavljanje vpliva in deleža Rudolfa Badjure pri razvoju pohodniškega, planinskega in gorniškega turizma ter posledično športnega turizma je prav, da najprej osvetlimo športni turizem tako, kot ga pojmuje in razumemo danes. Nato pa z ustrežno analizo ter kritično presojo, ob upoštevanju razmer takratnega obdobja, torej Badjurovih časov na tem področju, poskušamo opraviti ustrežno primerjavo. Poleg analize Badjurovih del so nam v pomoč tudi posamezne opredelitve športnega turizma, kot jih navajajo sodobni avtorji.

Če strnemo nekaj opredelitev, lahko zapišemo, da je športni turizem na športu temelječe potovanje za določen čas. Zajema vse načine aktivne in pasivne udeležbe v športnih aktivnostih, organizirano in neorganizirano ukvarjanje s športom, ki potrebujejo potovanje (oddaljeno od doma in delovnega prostora). Tako potovanje posameznika stimulira, ko se oddalji od svojega začasnega prebivališča z motivom aktivne udeležbe v športu, gledanja športnih aktivnosti ali občudovanja atrakcij, povezanih s športom. Športni turizem je definiran tudi kot turizem oseb, ki se posebej zanimajo za kraje, kjer so lahko aktivni v svojem priljubljenem športu. O tem je s svojimi besedami že govoril in pisal tudi Rudolf Badjura. Kar je govoril in pisal, pa je udeležan tudi v življenju.

Badjura kot športno-turistični pisatelj

Badjura je med slovenskim prebivalstvom in tudi zunaj njegovih meja želel vzbuditi zanimanje za planine in gore ter nasploh za potovanja po deželi Kranjski in seveda tudi širše. Zato se je sistematično lotil pisanja. Pripravil je vrsto priročnikov in vodnikov za pohodništvo, planinstvo ter gorništvo, kot danes poimenujemo te dejavnosti. Zanimivo je, da je vse te dejavnosti Badjura združil pod skupnim imenom »turistični promet«, ko je v predgovoru h knjižici »Na Triglav – v kraljestvo Zlatoroga« opisal pomen, priprave in izdajo vodiča. Vse omenjene dejavnosti je že takrat povezoval s turizmom. Prav tako je Badjura že takrat govoril o turistiki, ki je bila v slovenskih Alpah dobro razvita, zahvaljujoč SPD (Slovenskemu planinskemu društvu in njegovim podružnicam po vsej Sloveniji). Za tiste čase je bil neverjetno natančen in temeljit pri opisu posameznih poti in pristopov ter posredovanju različnega slikovnega gradiva in kartografskih prikazov. Vse to skupaj ga še z drugimi publikacijami in zapisi uvršča med pionirje publicistične dejavnosti o planinstvu in gorništvu,

posredno pa tudi o planinskem in gorniškem turizmu. Povezanost slednjega s športnim turizmom pa je na osnovi že opisanega utemeljena.

Zaključki

Na osnovi predstavljenih dejstev in argumentiranih navedb lahko Rudolfa Badjuro upravičeno štejeemo za začetnika razvoja pohodniškega, planinskega in gorniškega turizma ter posledično športnega turizma v Sloveniji. Iz njegove obsežne publicistične dejavnosti in drugih pisnih virov izhaja, da je bil izjemno plodovit in občudovanja vreden pisec. Bil je uspešen »oglaševalec« in pobudnik navedenih aktivnosti med ljudmi v vseh letnih časih, še posebej pozimi. S pokončnostjo in svojim lastnim zgledom je bil prepoznaven in prvi med enakimi vsvojem času, ko je šlo za uveljavljanje pohodništva ter planinske in gorniške dejavnosti, posebej v povezavi s turizmom.

prof. Stane Kocutar
RTV Slovenija
Radio Maribor
stane.kocutar@rtvslo.si

DOMOLJUBJE V SLOVSTVU RUDOLFA BADJURE

Skozi turistične in planinske vodnike ter druge zapise spoznavamo Rudolfa Badjuro tudi kot čutečega in predanega domoljuba. Ob vprašanju, kaj ga je oblikovalo v osebnost, ki domala s slehernim svojim početjem predano služi domovini, dobimo vrsto nedvoumnih, čeprav nujno nepopolnih odgovorov. Mladostna spoznavanja naravnih lepot domačega okolja ter kasnejše vojaške izkušnje izoblikujejo osebnost, ki ne okleva, ko je potrebno v razsulu časa neposredno po 1. svetovni vojni z veliko mero samoorganizacije v zametkih slovenskih vojaških formacij opraviti naloge v Ljubljani in kasneje brez pomislekov stopiti v bran Koroški, kjer ga je doletela tudi bridka in nikoli docela pojasnjena ujetniška izkušnja. Kasnejše pionirsko delo ob ustvarjanju turističnega slovstva opravi s popolno predanostjo ter vojaško discipliniranostjo. Tudi v okoljih, ki so mu dotlej skorajda neznana (npr. Pohorje in Kozjak), se poveže z ljudmi, ki so se dotlej že desetletja borili proti germanizaciji in mu ponudijo vso pomoč pri njegovem delu. Slovenski turistični potencial vidi kot »jugoslovansko Švico«, zaveda se, kaj vse je potrebno za razvoj turizma, Kozjakovo pogorje ob severni meji pa predstavi kot pozabljeno in šibko tudi v narodnostnem smislu. Posebej izstopa tudi opozorilo politikom, ki izgubljeni v medsebojnih sporih slabijo državno skupnost, krnijo njen

ugled in državljanom pošiljajo nespodbudna sporočila. Domoljubje Rudolfa Badjura vse do današnjih dni ni izgubilo tedaj in danes aktualnega sporočila.

prof. Matjaž Geršič
dr. Blaž Komac
ZRC SAZU
Geografski inštitut Antona Melika
matjaz.gersic@zrc-sazu.si

GEOGRAFSKI OPUS RUDOLFA BADJURE

Rudolf Badjura je v geografskih krogih zelo slabo poznana osebnost. Razlogi za takšno stanje so različni, dejstvo pa je, da si s svojim delom, ki ga danes umeščamo v polje geografske znanosti, takšnega prezira ne zasluži. Njegovo temeljno geografsko delo je Ljudska geografija s podnaslovom Terensko izrazoslovje. To delo je Badjura izdal leta 1953 pri Državni založbi Slovenije. Kot izhaja iz podnaslova, delo obravnava strokovno izrazje - terminologijo, povezano predvsem s površjem, hkrati pa tudi mnoga lastna imena, povezana s temi izrazi. Leta 1957 je Badjura v samozaložbi izdal drugi del Ljudske geografije. V drugem delu obravnava številne izraze in imena, ki so bila v prvem delu deležna kritik nekaterih geografov in jezikoslovcev. S tem pa njegovo delo ni bilo končano. Kljub temu, da ni našel založnika, je leta 1963 izdal tipkopic z naslovom Krajepisno gradivo – Dodatki k Ljudski geografiji. V njem obravnava popravke in dodatke, vezane na obe dotedanji izdaji ter na delo z naslovom Topografični oris 430 gorskih prehodov po Sloveniji.

Badjura je v svojem geografskem opusu izkazal tudi posebno skrb za slovenski jezik in rabo slovenskih strokovnih izrazov namesto prevzetih tujejezičnih. To se zrcali predvsem v razpravi o neprimernosti rabe izraza sedlo za poimenovanje gorskih prehodov. Splošni javnosti pa je bil Badjura znan predvsem kot pisec turističnih vodnikov. Njegov opus obsega 17 del v različnih jezikovnih različicah. V vodnikih predstavlja posamezne izlete, celotne pokrajine, pogorja in mesta. Večina Badjurovih vodnikov je opremljenih tudi z, za tisti čas, zelo kvalitetnimi zemljevidi.

V Badjurovem času so njegovo geografsko delo skrbno spremljali nekateri ugledni geografi. V različnih časopisih lahko beremo o odzivih Antona Melika, Cena Malovrha, Ivana Gamsa, Valterja Bohinca in Svetozarja Ilešiča. Večinoma so odzivi strokovnjakov zelo pozitivni in Badjuri namenjajo predvsem pohvale in konstruktivne kritike. Po letu 1980 sta bila Badjura in njegovo delo nekajkrat omenjena v različni literaturi. V Enciklopediji

Slovenije je geselski članek o njem napisal Milan Orožen Adamič, v rubriki Znameniti Slovenci v časniku Delo je Badjuro predstavil Vladimir Habjan, v reviji Gea je oris njegovega dela pripravil Dario Cortese, krajši sestavek o njegovem prispevku h geografiji pa vsebuje tudi Geografski terminološki slovar.

Iz navedenega lahko zaključimo, da je Rudolf Badjura s svojim delom temeljito prispeval k nekaterim poljem geografske znanosti, za kar si zasluži poglobljeno in celostno obravnavo.